

Kerecsensólyom-védelem az Európai Unió támogatásával

Az Európai Unió csatlakozással új pénzügyi források nyíltak meg a természetvédelem és azon belül kerecsensólyom-védelem számára is. Az EU LIFE Nature programja 2006 októberétől 4 éven keresztül több mint 400 millió forinttal támogatja a szlovák partnerekkel közös; „A kerecsensólyom védelme a Kárpát-medencében” című projektet. A programban résztvevő 16 partner munkáját a kedvezményezett Bükki Nemzeti Park Igazgatóság (BNPI) fogja össze.

A kerecsensólyom – amely a közhitel szerint azonos a mondabeli turullal – az eurázsiai sztyeppzóna kiterjedt füves síkságainak jellemző ragadozómadár-faja. Az egyetlen olyan ragadozó madarunk, amely fontos szerepet játszott a magyarság hitvilágában. Ausztria keleti vidékétől Kínáig fordul elő. A kerecsensólyom világállományát a 2003-ban történt felmérések alapján 3600 – 4260 párra becsülték, ebből az európai állományt, kb. 580-680 pár. Az ázsiai állományok azonban az élőhelyek megváltozása, az áramtűzés okozta pusztítás és a kereskedelmi célú befogás miatt folyamatosan és drasztikusan csökkenek. Az európai állomány jelentős része Magyarországon él, ezért nagyrészt a mi felelősségünk a faj megőrzése a kontinensen.

Monogám madár, egy életre választ

János, egy öreg hím, adóval felszerelve

párt magának. A párok költési időszakon kívül is összetartanak. Fészket nem építenek, elsősorban más ragadozó madarak elhagyott fészket foglalják el. Leggyakoribb zsákmányállata az ürge, seregély és a galambfélék.

Hazánk területén egykor valószínűleg több száz pár költött, de pontos adatokkal nem rendelkezünk. A kerecsensólyom-állomány a ragadozó madarak korábbi általa

lános irtása, tojás-gyűjtés, a fiókák kiteszedése, illetve a különböző növény- és rovarirtó szerek túlzott használata következtében, drasztikusan csökkent. Mélypontját a 1970-es évek elején érte el, ekkor a hazai állományt 13-30 párra becsülték. Akkoriban még az ismert párok költése a különböző emberi kártevések hatására gyakran megghiúsult, ami súlyosan veszélyeztette a maradék kis állományt.

A kerecsensólyom-védelem a Magyar Madártani Egyesület (MME) 1974-es megalakulásával vette kezdetét, és az eltelt 30 év védelmi erőfeszítéseinek hatására az állomány fokozatosan növekedett.

Az Európai Unió LIFE-Nature programjának támogatása lehetővé tette – az összes hazai nemzeti park bekapcsolódásával – egyrészt a már eddig is alkalmazott védelmi gyakorlat jelentős mértékű kibővítését, másrészt olyan új eljárások alkalmazását, mint például a műholdas nyomkövetés, amelyre eddig sohasem volt elegendő pénz.

A program keretében az elmúlt évben 10 fiatal kerecsensólyomra került műholdkövető jeladó. Ennek révén máris nagyon sok hasznos információhoz jutottunk, amelyek egyrészt megerősítették korábbi feltevéseinket, illetve sok új információhoz juttattak bennünket, melyek segítségével javíthatjuk a védelmi munka hatékonyságát.

Bebizonyosodott például, hogy a fiatal madarak bebarangolják az egész Kárpát-medencét, sőt annak határaitól

messze eső területeket is. Két-három óra alatt képesek 130 km-re is elrepülni. Kiderült, hogy mindig azokon a helyeken tartózkodtak hosszabban, ahol pocok- vagy hörcsöggradáció volt, vagy ahol még az ürge előfordult. Volt olyan pocoktól hemzsegő lucernatábla Magyarországon, ahol az egyik jeladós madarunkat követve az MME munkatársai 11 pocokra vadászó kerecsensólymot számoltak össze.

Lehel nevű madarunk Szerbiában a belgrádi repülőtér közelében a rengeteg pocokra vadászó szürke gémekektől és vörös vércséktől elvett pockokon vészelte át a telet. A kisalföldi Barnabás és

a Hevesi síkról származó Zsuzsi Szicíliában telelt át. Barnabás Szicíliából hazatérve gyakorlatilag csak átrepült Magyarországon, majd Lengyelországban egy nagy kört leírva Fehéroroszország felé távozott.

Az Afrikába átrepült Viki és Emese nevű madaraink azonban megérkezésük után röviddel eltűntek Líbia partjainál.

A program keretében az idén Magyarországon újabb 17, Szlovákiában pedig 3 fiatal madárra kerül jeladó. 2009-ben további 10+3 jeladó felszerelése várható.

A program további fontos elemei:

– A gazdálkodási módszerek és az agrártámogatások összehangolása a kerecsensólyom élőhely-igényével:

Ennek keretében Magyarországon

Villanyoszlop-szigetelés

három 40 km² mintaterületen évente légifényképezésen alapuló vegetáció-terképezés történik. A mintaterület mindegyikén egy-egy költőpár hím egyedére jeladó került. A mintaterületen a vegetáció, az agrártámogatások, a madarak élőhely-választása és zsákmányállat-vizsgálat összefüggései alapján kívánunk javaslatot tenni az agrártámogatások esetleges finomítására.

– Ürgetelepítés és az ürgés élőhelyek optimális kezelésének megválasztása:

A repülőtereken veszélyforrásnak tekintett több ezer ürge áttelepítése a nemzeti parkok kezelésében lévő potenciális élőhelyekre.

– Költőládák kihelyezése:

A projekt keretében folytatódik a mesterséges költőládák kihelyezése, mivel a kerecsensólyom nem rak fészket, és az általa elfoglalt, más madarak által felhagyott fészkek gyakran leszakadnak a költés alatt. Egy új típusú zárt alumínium láda került megtervezésre a magasfeszültségű távvezeték-oszlopokra. Az első évben kihelyezett ládákat a kerecsensólymok sok helyen előszeretettel máris elfoglalták.

– Veszélyes középészültségű oszlopok szigeteltetése:

A projekt keretében nagyságrenddel nagyobb mértékben folytatódik a veszélyes középészültségű oszlopok szigetelése is.

– A monitoring tevékenység révén követjük nyomon az állomány növekedését és területi eloszlását.

A program befejeztével, reményeink szerint, emelkedik a Kárpát-medencei kerecsensólyom-állomány, és növekszik az elterjedési területe is. Megismerjük az állományváltozás egyes országrészek közötti tendenciáit és sajátosságait, a faj biológiáját és a veszélyeztető tényezőket.

A kerecsensólyomról és védelméről a www.kerecsensolyom.mme.hu honlapon található bővebb információk.

**Bagyura János, Fidlóczky József
Szitta Tamás, Prommer Mátyás**

Természetkímélő előhasználat

A SEFAG Zrt. „Természetkímélő és hatékonyságnövelő fahasználati technológiák” című nyertes pályázatának köszönhetően jelentős anyagi források álltak rendelkezésre az elmúlt években a géppark és a technológiák korszerűsítésére a fahasználati ágazatban.

A pályázat záró tenderében az egyik, a szántódi erdészethél foglalkoztatott vállalkozó is sikerrel járt, és tartós bérleti konstrukcióban üzemeltetésre megkapta a „Vasló 2090” típusú előhasználati közeli gépet.

Az eddigi gyakorlat szerint a tisztításokban és törzskiválasztó gyérítésekben a lakosság végezte az előzőleg vállalkozók által szakszerűenától elválasztott, földön fekvő faanyag felkészítését, és az így keletkező gyűjtött tűzifát ők hasznosították. Ez a módszer azonban az elmúlt években részben idejétmúltnak bizonyult, ugyanis az a faanyag, amely a faállományok második törzskiválasztó gyérítése során keletkezik, már rentábilisan felkészíthető, és

értékesíthető árucikk lett. Ez a közelítőeszköz kiválóan alkalmas a második törzskiválasztó gyérítések, valamint a növedéfköszítő gyérítések faanyagának felkészítésére. Kialakításának köszönhetően minimális talajnyomással dolgozik, és képes egészen a ledöntött fa mellé állni, majd onnan a közelítést elvégezni anélkül, hogy a visszamaradó fákon a legkisebb sérülést is ejtené.

A Vaslóval végzett munka során a rövidfás fakitermelési munkarendszert alkalmazzuk. Ezt más néven választékban való termelésnek is nevezik. A gépet három fő szolgálja ki. Ők első menetben a domborzati viszonyok, illetve a rendelkezésre álló készletezési helyek figyelembevételével kialakítják a fő közelítőnyomokat. Ezután elvégzik egy vágáspálya től való elválasztását, majd a földön fekvő faanyag gallyazását, választékolását és darabolását is. Ezt követően kerül sor a közelítésre, melynek során a fő közelítőnyomokról

leágazva szinte minden egyes törzset meg tudunk közelíteni. Elsősorban egy- és kétméteres sarangolt választékokat termelünk mind export, mind belföldi értékesítésre. Mivel jelentős a munkarendszer kézimunkaigénye, a választékok hosszítására – bár a piac lehetővé tenné – az egyes

darabok tömegének növekedése miatt nem igazán van mód. A kezdeti tapasztalatok szerint az említett munkarendszer alkalmazásával három fő átlagos napi teljesítménye 9-10 m³ között mozog kétszáz méteres átlagos közelítési távolság esetén. A hatékonyság növelhető a közelítési távolság csökkentésével, de ez sajnos a feltáráshálózat miatt nem mindig kivitelezhető.

A gép előnyei között a kis talajnyomás és a főállomány kímélete mellett elmondható továbbá, hogy nagyon kicsi az üzemanyag-fogyasztása. Napi nyolcórás műszakban átlagosan négy liter üzemanyag felhasználását mértük. Ez 10 m³-es átlagos napi teljesítmény esetén 0,4 l/m³ fajlagos üzemanyag-felhasználást jelent, szemben például az LKT-val végzett egységgrakatos technológiával, melynek során átlagosan napi 13-16 m³-es teljesítményt 35 literes üzemanyag fogyasztás mellett érhetünk el.

A Vasló alkalmazása óta észlelt egyetlen hátrányként azt említhetnénk, hogy a fékező berendezés lejtmenetben, rakottan nem megfelelően hatékony, de ezt a hiányosságot könnyen kiküszöbölhetjük, ha a közelítőnyomhálózatot nem túl meredeken vezetjük.

Korábban erdészethél néhány kerületében a lágylombos faanyag összegyűjtése gondot okozott, de ezzel a géppel várhatóan megoldhatóvá válik az ilyen faanyag hasznosítása is. Összességében elmondható, hogy a gép segítségével rentábilisan és természetkímélően tudjuk végezni a megfelelő dimenziókat elért előhasználatokban a faanyag felkészítését.

Kép és szöveg: **Buneváczy Győző**

